

Edirne Tarihi - Bizans Döneminde Edirne

Ahmet Usal - Edirne Vergi Dairesi Başkanlığı

Aralık 25, 2006

İçindekiler

0.1	Hadrianopolis'ten Edrine'ye: Bizans Dönemi	4
0.2	Hadrianopolis Önce Edrine Oldu: Bizans Dönemi Sonları . . .	5
0.2.1	Haçlı Seferleri ve Sonrası	5
0.3	Osmanlı Dönemine Kadar Kentsel Gelişim	6

0.1 Hadrianopolis'ten Edrine'ye : Bizans Dönemi

Hadrianopolis 4. yüzyıldan itibaren çevresinde yaşanan pek çok savaşa tanık olmuş, zaman zaman bu savaşların odak noktası durumuna gelmiş ve işgaller yaşanmıştır.

Örneğin Castantinus ile Liciunus'un orduları bu şehir etrafında savaşmışlar, M.S. 314 yılında Liciunus mağlup olmuş ve Hadrianopolis'e sığınmıştır. İkinci savaşta ise, Liciunus, İstanbul'a çekilmiş ve kendisini Roma'da yine mağlup eden Constantinus Roma'yı bırakarak Constantinopolis adını verdiği İstanbul'u başşehir yapmıştır.

İstanbul başkent olunca, burasını Orta Avrupa'ya ve Roma'ya bağlayan yol üzerindeki (Via Egnatia Yolu) Hadrianopolis daha da önem kazanmıştır.

4. yüzyılın ortalarında ise Trakya, Hunlar'ın ve Gotlar'ın istilasına uğrar.

Ostrogotlar Trakya'yı istila ettiklerinde Hadrianopolis'te Got Askerlerinin başında bulunan iki komutan da bunlara katıldı. Fakat müstahkem bir şehir durumundaki Hadrianopolis'i zaptedemediler.

Gotlar M.S. 378 de ikinci kez Hadrianopolis üzerine yürüyünce; Trakya topraklarında ve şehir yakınlarında İlkçağ'ın en büyük muhaberelerinden biri yaşandı.

Roma İmparatorluğu M.S. 395 yılında ikiye bölünüp bütün Balkan Yarımadası gibi Hadrianopolis şehri de Bizans'ın (Doğu Roma İmparatorluğu) payına düştükte sonra, kent sıklıkla el değiştirdiği bir sürece girmiştir. Örneğin, M.S. 5. yüzyılda Hun Hakanı Atilla Kumandasındaki askerlerin eline geçti.

M.S. 6. yüzyılda Avarların idaresine girdi. Bizanslılar Hadrianopolis'i Avarlardan tekrar geri aldılar ve Avarlar bu topraklardan çekildiler.

M.S. 7. yüzyılın ortalarından itibaren Hadrianopolis Bulgarlar'ın saldırılarına sahne oldu. Bu saldırılarda kent bir kaç kez el değiştirdi, yakılıp yıkıldı.

M.S. 812 yılında Bulgar Hanlarından Krum Hadrianopolis'i kuşattı ve 811 yılında ele geçirdi. Bu savaşlarda Bulgar Askerlerinin öldürdükleri Bizans İmparatoru Nikephoros'un kafatasını gümüş ile kaplatıp şarap kupası olarak kullandıkları anlatılır.

Krum bu savaşta Hadrianopolis halkını da esir almış ve tamamen çevre köylerdeki halkla birlikte Tuna Nehri'nin ötesine Banat toprakları denilen yere sürmüştür ki; kaynaklar o dönemde kentin nüfusunun 12 bin civarında olduğunu yazarlar.

Krum ölünce yerine geçen Omurtag, Bizanslılarla uzun süreli bir anlaşma yaptı ve Hadrianopolis yeniden Bizans toprakları içinde kaldı.

M.S 914'te Bulgar Kralı Simeon Hadrianopolis'i aldıysa da şehir bir süre sonra yine Bizanslılar'ın oldu.

Bulgar saldırıları ve Hadrianopolis etrafındaki savaşlar değişik aralıklarla sürdü.

0.2. HADRIANOPOLIS ÖNCE EDRINE OLDU : BIZANS DÖNEMİ SONLARI

Örneğin; M.S. 1003'te Bulgar Kralı Samuel yortu törenleri sırasında Hadrianopolis'i aldı ve halk (adet olduğu üzere) kılıçtan geçirildi. Aynı savaşlarda bu kez Samuel'in askerleri yenildi ve 15 bin esirin gözleri oyuldu.

Kral Samuel ordusunun bu durumunu görünce hastalanmış ve ölmüştür.

Sonraki yıllarda Hadrianopolis Peçeneklerin kuşatmalarıyla karşı karşıya kaldı. M.S. 1050'de Peçenekler Hadrianopolis önlerinde mağlup oldular. 1077'de yeniden kuşatıldılar. Sonuçta bütün bu savaş ve işgallere rağmen Hadrianopolis Bizans'ın elinde kalmıştır.

M.S. 1361'de Osmanlı Türklerince fethedilene kadar.

0.2 Hadrianopolis Önce Edrine Oldu : Bizans Dönemi Sonları

1361'e gelinen yıllarda Hadrianopolis bir yandan dış akınlara maruz kalırken diğer yandan da Bizans'ın iç mücadelelerine sahne oluyordu. Niteki 1072 yılında Bizanslılar bir isyanla karşı karşıya kalmış ve bu isyan Hadrianopolis'te yaşanan biri tarafından yönlendirilmiştir.

Bir sonraki isyanda da yine Hadrianopolis'in rolü etkin olmuştur. Peçeneklerin de taraf olduğu bu kargaşa dolu yıllardan sonra Hadrianopolis Kumanlar'ın saldırılarıyla karşılaşmıştır.

0.2.1 Haçlı Seferleri ve Sonrası

Birinci Haçlı Seferinde bir dalga Hadrianopolis'e gelmiş, buradan İstanbul önüne gitmiştir.

Diğer dalga ise İmparatorun "Aynı şehirde üç günden fazla kalınmaz" yönündeki emrine uyararak Hadrianopolis'te iki gün kalmış; İkinci Haçlı Seferinde Haçlı Ordusu M.S. 1189'da Hadrianopolis'te kışlamıştır. Sonraki yıllarda Dimetoka'da başlayan bir ayaklanma, Hadrianopolis'e sıçrayacaktır.

1205 yılında ise İmparator Naibi Henri, Hadrianopolis önüne dayandı. Kuşatma oldu. Hatta ilk hendek geçilerek merdivenler, kuleler ve diğer aletler faaliyete geçirildiyse de Hadrianopolis halkı bir çıkış yaparak kuleleri yaktılar ve Henri kuşatmayı kaldırmaktan başka çare bulamadı.

Hadrianopolis, İznik Prensi'nin işgali ile de karşılaşmıştır. Ancak şehir bütün huzursuzluğuna rağmen bir ticaret merkezi olmayı sürdürdü. Burası o yıllarda kumaş ticareti merkezi idi ve burada bir çok Avrupalı tüccar yaşamaktaydı.

1305'te Hadrianopolis'te kanlı Katalan - Bizans mücadelesi yaşandı. Bu olaydan yaklaşık 40 yıl sonra Hadrianopolis'te yaşanan bir isyan ve kanlı sınıf mücadelesi ise kendini 1341'de İmparator ilan eden Kantakuzenos'un Osmanlılardan yardım istemesine yol açtı. Söz konusu sınıf mücadelesinde o, eşraf ve asillerin başındaydı ve Zelotlar denilen zümreye karşı savaştı. Türkler'den yardım isteyip Umur Bey'le dostluk kurunca kuvvetlerimiz Kantakuzenos'un

yanında savaştı. (Bu savaşın da anlatıldığı bir eserde Edirne sözcüğü kullanılmıştır.) Daha sonra Kantakuzenos, damadı durumuna gelen Orhan Gazi'den yardım istedi. Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Bey, idaresindeki 10 bin askerle 1352'de kazanılan zafer sonrasında, 1354'te bir gece Gelibolu Kalesini alıverdi.

Böylece Trakya akınları da başladı.

0.3 Osmanlı Dönemine Kadar Kentsel Gelişim

Edirne, tarihi boyunca adım adım giderek büyüyen, gelişen tipik bir kentleşmeden çok, zaman zaman geriye dönümlü bir kentleşme süreci izlemiştir. Bu durum esas olarak Edirne'nin coğrafi konumunun öneminden kaynaklanmıştır. Denebilir ki, hiç bir kent, coğrafi konumuna Edirne kadar bağlı bir kentleşme süreci izlememiştir. Öyle ki, elverişli coğrafi konumu, Edirne'nin hem kentleşmesinin en önemli itici nedeni olmuş, hem de tam tersi, zaman zaman gerilemesinin ve sönükleşmesinin kaynağı olmuştur.

Edirne'nin, son derece elverişli coğrafi konumu, onun tarihi, sosyal, siyasi ve ekonomik yaşamını derinden etkilemiş, hatta kenti bütün yönleriyle belirleyen ana etken olmuştur. Ancak, kentin bu geriye dönümlü gelişmesinde doğal olayların da payı olmuştur.

Edirne, tarihi boyunca sayısız saldırı ve işgale uğradığı gibi, çeşitli zamanlarda yangın, yer sarsıntısı, su baskını, salgın hastalık gibi olaylarla da karşı karşıya kalmıştır. Kent, her saldırı, işgal, hastalık ve doğal afetle yıkıma uğramış, harap olmuş ve nüfusu azalmıştır. Edirne, kurulduğu ilk dönemden günümüze kadar benzeri olayları her zaman yaşamıştır.

Ancak şehir, bütün huzursuzluğuna rağmen bir ticaret merkezi olmayı sürdürmüştür. Osmanlılarca fethedilene kadar uzun bir dönem kumaş ticareti merkezi olmuştur. Bu nedenle burada bir çok Avrupalı tüccar yaşamıştır. Fetihten sonra da sağlanan özgürlük ortamı nedeniyle bir ticaret merkezi olarak cazibesini sürdürmüştür. Adriyatik'ten başlayarak İstanbul'a uzanan tarihi Roma Yolu (Via Egnatia) üzerinde bir merkez olarak, her dönem Edirne pazarları yerli ve yabancı tüccarların odak noktası olmuştur.